

NOORD-BRABANDER.

ABONNEMENTSPRIJS: Staat- en Letterkundig Dagblad.

Voor de Stad: 12.

Franco per post: 14.

ADVERTENTIEN

met den regel: 10 Cts.

behalve 35 cents zegelregt.

DICERE VERUM, QUID VETAT?
ORATIUS.

(Verschijnende driemaal ter week: Dingsdag, Donderdag en Zaterdag.)

NEDERLANDEN.

— Het dezer dagen bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingekomen adres van Mr. S. P. Lipman, tegen de wettigheid der geloofsbrieven van de nieuw benoemde leden der Tweede Kamer voor Noord-Holland, luidt aldus:

Geest met betooging van eerbiedige hoogachting te kennen; Mr. S. P. Lipman, advocaat te Amsterdam, dat de adressant, tot zijn innig leedwezen, heeft vernomen, dat, niettegenstaande het vrij algemeen verspreid gerucht, dat de nieuwe Regering het bestaand misbruik bij besluit zou hebben opgeheven, nogtans bij de eerste buitengewone vergadering der Provinciale Staten van Noord-Holland, bijeengeroepen ter verkiezing van twee afgevaardigden der Provincie tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zijne Exc. de Commissaris des Konings, welke in die vergadering voorzit, zich bevoegd heeft geacht, aan de stemming deel te nemen, en alzoo heeft geconcurrerd tot de benoeming van de aldaar gekozen afgevaardigden.

Het vordert geen betoog, dat de grondslag van eenen constitutionelen regeringsvorm bestaat in onafhankelijkheid der verkiezingen, hetzij dezelve binnen engeren kring door weinigen, of op eene breede schaal door het gansche volk worden uitgeoefend.

Met deze onafhankelijkheid is het onbestaanbaar, dat een Commissaris des Konings eenigen invloed op de verkiezing uitoefene, veelmin daaraan een werkelijk en dadelijk aandeel neme. Nimmer en in geen geval, onder geene modificatie, in geenen vorm, kan de volksvertegenwoordiging, in haar geheel of voor een gedeelte, een uitvloeisel zijn van het Koninklijk gezag.

De Grondwet heeft aan de Provinciale Staten de benoeming der volksvertegenwoordigers bij uitsluiting opgedragen. Geene andere magt, geen ander gezag, geen ander ligchaam, met één woord, niemand buiten de Provinciale Staten is daartoe enigzins bevoegd.

De leden der Staten-Generaal worden op hune beurt gekozen door de drie standen der provincie; de Commissarissen des Konings zijn veelal geen ingezetenen der Provincie, en zij worden door den Koning-alleen aangesteld; zouden derhalve bij geene mogelijkheid leden der Staten-Provinciaal kunnen zijn; zij kunnen derhalve geen deel nemen aan eene magt of bevoegdheid, welke alleen opgedragen is aan de Staten-Provinciaal, zamengesteld uit leden, door de drie standen der provincie uit de ingezetenen der provincie gekozen.

Maar alleen uit de bepaling, dat de Staten-Provinciaal zamengesteld zijn uit leden, moet reeds noodwendig volgen, dat de magt, welke aan de Staten-Provinciaal bij de Grondwet is toegekend, alleen door de leden derzelve kan worden uitgeoefend. De Commissarissen des Konings zijn geen leden der Staten-Provinciaal; zij zitten slechts in de vergaderingen voor: de geheele tweede afdeling van het IVde hoofdstuk der Grondwet, handelende van de magt der Staten-Provinciaal, heeft dus op de Commissarissen des Konings geene betrekking, en het is in die afdeling van dat hoofdstuk, dat de verkiezing der leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan de Staten-Provinciaal is toevertrouwd.

De leden der Provinciale Staten zweren de reglementen der Provincie te zullen bevorderen. Na het afleggen van dien eed aanvaardden zij hunne functiën en oefenen de hun toegekende magt uit. Van de Commissarissen des Konings wordt die eed niet gevorderd; ook daarom kunnen zij de magt niet uitoefenen, welke alleen aan de aldus beëdigde leden der Staten-Provinciaal toekomt.

Het Collegie der Gedeputeerde Staten wordt door de Staten der Provincie uit hun midden benoemd. De Commissarissen des Konings zouden nimmer tot dit collegie kunnen benoemd worden; en evenwel zijn alle leden der Staten-Provinciaal, zonder eenige uitzondering, tot het collegie van Gedeputeerden benoembaar. Hij, die dus alleen, namens den Koning, voorzit in de vergaderingen der Staten-Provinciaal en der Gedeputeerde Staten, maar die bij uitsluiting niet benoembaar is tot het collegie van Gedeputeerden zelve, moet dus ook geen lid zijn van de Staten-Provinciaal, geen deel hebben aan hunne magt.

Wanneer derhalve een of meerdere Commissarissen des Konings — want wat belet er meerderen in éene provincie aan te stellen? — zich eene magt aanmatigen, welke alleen aan aldus gekozen en beëdigde ingezetenen, vertegenwoordigers der drie standen van de Provincie, leden der Staten-Provinciaal, verkiesbaar tot het collegie van Gedeputeerden, toekomt, en zoodanige magt wordt vereischt tot het verkiezen der leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, dan geschiedt zulks met openbare miskenning der meest stellige en nadrukkelijke verordeningen der Grondwet, waaraan zij den eed van getrouwheid gezworen hebben.

Maar kunne van den Koning ontvangen instructie magtigt hen daartoe!

Dan is die instructie klaarblijkelijk in strijd met de Grondwet, waarvan geen besluit enige afwijking kan wettigen, gelijk zulks onlangs te regt door Hunne Exc. de Commissarissen des Konings in Vriesland en in Zuid-Holland is begrepen.

De leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in de vergadering van de Staten der provincie Noord-Holland onlangs gekozen, zijn derhalve ongrondwettig gekozen. Tot die keus heeft een daartoe onbevoegd persoon medegewerkt, en het zal wel geen betoog behoeven, dat eene stemming, waaraan een ongequalificeerd persoon, en daarenboven de meest ongequalificeerde persoon der provincie, als vertegenwoordigende het koninklijk gezag, heeft deel genomen, volslagen onwettig is.

De adressant gevoelt, hoe moeilijk het voor vele leden van UEd. Mog. Achtbare Vergadering zijn moet, een vraagpunt te beoordeelen, hetwelk tot heden nimmer in dezelve opzettelijk is onderzocht, maar hij achtte zich verpligt, hetzelfde met bescheidenheid, maar met aandrang tevens, aan de beslissing van UEd. Mog. te onderwerpen. Hij kent zich hierbij vrij van alle persoonlijke overwegingen, van alle zucht tot stelselmatigen tegenstand, en hij verwacht met vertrouwen, dat door UEd. Mog. dit groote beginsel erkend, deze grievige alzo weggenomen en de Grondwet gehandhaafd zal worden.

Wij lezen in de ARNHEMSCHE COURANT.

— Arnhem 2. Januarij. Met veel genoegen vernamen wij den stap van den heer LIPMAN, die zich reeds meermalen door onafhankelijke vrijzinnigheid, even zeer als door juridisch talent onderscheidde. Zijn energiek en uitvoerig adres aan de Tweede Kamer tegen de laatste keuze van leden der Kamer, door de provinciale staten en gouverneur van Noord-Holland uitgebragt, was het ware middel, om die Kamer te dwingen tot bemerkting der grondwettige bepalingen op dit gewigtig punt. Tot nog toe geliefden de leden (die echter zwoeren, de grondwet te handhaven) de aldan niet-grondwettigheid der verkiezing te beschouwen als iets hetwelk hen niet aanging, — tenzij misschien als onderwerp van redekaveling of verzuchting; thans kunnen zij niet anders dan uitdrukkelijk verklaren, of wel: dat, in weêrwil van de grondwet, andere personen dan leden van provinciale staten bij de verkiezing van leden der Tweede Kamer mogen medestemmen; of wel: dat zij, handhavers, bewakers der grondwet, dezelve niet behoeven te handhaven noch te bewaken ten aanzien van eene harer gewigtigste bepalingen. De bescheidenheid der heeren wordt alzoo op eene harde proef gesteld. Ten aanhoore van Europa te beweren, dat zij, gezworen handhavers der grondwet, die grondwet niet behoeven te handhaven ten opzichte der door haar vastgestelde wijze van verkiezing; — dat zij, leden der Kamer, onbevoegd zijn, om over de aldan niet-wettigheid van benoeming tot leden der Kamer te oordeelen, — dit is toch al zeer erg; te erg misschien om met den mantel der bescheidenheid te kunnen worden bedekt. Daarentegen heeft het groot bezwaar voor de edelmogenden in, de keuze voor onwettig te verklaren uithoofde der ongrondwettige medestemming van den Gouverneur; want de meeste der edelmogende heeren zelve zijn op zoodanige ongrondwettige wijze gekozen, en hebben — velen althans — des bewust, hunne benoeming aangenomen. Men ziet dus dat de heer LIPMAN hen in eene zeer moeilijke engte heeft gebragt; zacht rusten op den onafhankelijken man de verwenschingen, die de heeren, waarschijnlijk op zijn nieuwjaar, hebben uitgestort; mogen zij voor zijne geluksrozen in het morele doen, wat in het materiële de meest doet voor onze bloembedden. O het moet streeklend zijn, te gevoelen: al, wat jaren lang medewerkte tot verdooving van nationalen geest, van geregelde finantien en daarop steunend volksgeeluk, — dat alles verwenscht mij thans; voor dat alles ben ik een voorwerp van vurigen haat. Benijdenswaardige heer LIPMAN! die smous, zullen zij zeggen, die vervloekte smous! wat verbeeldt hij zich wel, dat hij zich met onze zaken gaat bemoeijen! Raakt het hem? Was het niet de zaak der provinciale staten, zich te bezwaren indien de medestemming der gouverneurs hun onwettig scheen? Was het niet aan hen daartegen bij de Kamer op te komen? — Zeker was het aan hen; en dat nog niemand hunner het deed, zou ons verwonderen, hijaldien de langheid onzer natiën ons minder bekend was, en de schroomvalligheid ons openlijk voor een algemeen belang op te treden en zich op den voorgrond te stellen. Dit constitutioneel gebrek heeft dan bescheidenheid, en bij

zoodanige natie heeft men al te nadeelen onder de vordelen van den volksvertegenwoordigenden regeringsvorm. Die in openbare betrekking aan zulke bescheidenheid lijden, moesten, gelijk onlangs zeer te recht in het *Handelsblad* werd aangemerkt, ook bescheiden genoeg zijn om geene openbare betrekking op zich te nemen, en door dezelfde slaauwhartig te vervullen, vragers te worden van het nationale belang. Eera, dus, dubbele eere den ambteloozen burger, die zich onverplicht de handhaving der wettige bepalingen aantrekt, en noch den spottenden glimlach, noch de hogende aanmerkingen, die daarvan gewoonlijk het loon zijn, ducht.

's GRAVENHAGE den 4 Januarij.

Men verzekert dat, behalve de reeds vermelde hoofdofficieren, ook de luitenant-Generaal baron van Geen, op het daartoe door hem gedaan verzoek, op pensioen gesteld zou zijn.

Nog zouden gepensioneerd zijn: de generaal-majours, baron de Perponcher, van Gorkum, Paravicini di Capelli, Kuytenbrouwer, van Quadt, de Muralt, van Duynen en Bagelaar, benevens de kolonel Eksteen, wien tevens de rang van generaal-majoor zou zijn verleend, en de kolonel de Ranitz.

Z. M. zou, naar men verzekert, den luitenant-generaal Schuurman het bevel over het divisie van het leger, waarvan het hoofdkwartier te Breda gevestigd is, opgedragen hebben. De generaal majoor Klerck zou geattacheerd worden zijn aan Z. K. H. den Prins van Oranje.

Nog zou Z. M. hebben benoemd: tot generaal-Majours, de kolonel Mathon, van de 12. Serraris, van de 7. en Volkhemer, van de 9. afdeeling; terwijl, naar men wil, de majoor van Spengler het commandement over de afdeeling grenadiers zou bekomen.

Tot Commandanten der Afdeelingen zoude ook benoemd zijn de Kolonels de la Rochelle, bij de 7. Afdeeling; Boelen, bij de 5. Afdeeling, en van der Heyden.

Men verzekert ook, dat de op pensioen gestelde luitenant-generaal Boreel tot opperstalmeester en de Generaal-majoor de Posson tot opperjagermeester van Z. M. zouden benoemd zijn.

— Uit Groningen wordt gemeld, dat de *Tolk der Vrijheid wederom* wegens acht punten in staat van beschuldiging is gesteld. — De uitspraak van den Hoogen Raad in zake der eerste procedure tegen gemeld Dagblad zal plaats hebben den 2 Februarij. De Redactie en de Uitgever van den *Tolk* schijnen zich bijzonder in die vervolging te verheugen. — Zie het Nummer van den 7 dezer. —

— Bij resolutie van Zijne Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken, van den 21 December II. is tot lector voor de hoogduitsche taal en letterkunde bij de Hoogeschool te Leyden benoemd de heer *C. E. Broun*, en zulks ter vervanging van den heer *W. G. Brill*, door wiens vertrek naar Zutphen deze betrekking was opengevallen.

— De heer *W. Kist*, door zijnen *Ring van Gijges* en overige romans en letterkundige geschriften algemeen bekend, terwijl hij zich ook in verschillende maatschappelijke betrekkingen door kunde en ijver heeft onderscheiden, is den 3 dezer, in den ouderdom van 84 jaren, te Arnhem overleden.

— HELMOND, den 5. Januarij, 1841. — Nadat het gezelschap de *Eendragt* alhier in December jl. een som van f100 van hun batig slot van 1839 had afgezonderd, om eenigzins in de behoefte onzer noodlijdenden te helpen voorzien, hebben ook de leden van het muziekgezelschap de *Zaaijvereniging*, even als in het vorige jaar, gisteren een Concert gegeven ten voordeele derzelfde behoeftigen, hetwelk, zoo door de algemeene deelneming als ook door de ruime bijdragen van velen der voornaamste Ingezetenen, de niet onaanzienlijk som van f133.50 opleverde.

Niet alleen was het doel van deze muziekpartij

lelijk, van de doorniging groot, maar ook verschaft zij genoeg aan Helmond's Ingezetenen, die slijde met welgevallen hieraan zullen blijven denken.

— Bij *Z. Maj. Distrik* voor ter vervulling eener bestaande vacature, als van die welke door de gewone afstreding op den 2. Januarij 1841 ontstonden, zijn benoemd tot *Wethouders*, onder anderen, in de Provincie Noord-Brabant, te 's Hertogenbosch den Heer A. F. Mulders; te Bergen-op-Zoom, den Heer B. F. Vermeulen; te Breda, den Heer Mr. Pels Rijken; te Eindhoven de Heer M. van Bon; te Geertruidenberg, den Heer P. M. Smolders; te Grave, den Heer P. J. Walter; te Heusden, den Heer H. W. Prillevis; te Willemstad, den Heer J. C. Punt; te Tilburg den Heer G. Bogaers, en te Oosterhout den Heer J. van der Locht.

KERKELIJKE STAAT.

Wij vernemen, dat Prins Hendrik (V.) van Frankrijk, onder den naam van Graaf de Chambord, den 18. te Triest, met eene stoomboot, is aangekomen; hij had onder anderen den Hertog de Levis in zijn gevolg. Z. K. H. is afgestapt in de Albergo Reale, waar hij eenigen tijd zal verblijven.

— Z. Heil. heeft aan den ingang der haven van Civita-Vecchia eene nieuwe Vuurbaak laten oprigten, die den 25. October voor het eerst ontstoken is, en de beste uitwerking doet, zijnde het licht goed zichtbaar op een afstand van 16 Italiaansche mijlen (4 uren). De baak is geplaatst op den ouden Wolkoren van de haven. Een metalen plaat, die in 32 sekonden radsgewijze omdraait, veroorzaakt, dat het licht gedurende 14 seconden bedekt, en 18 seconden lang zichtbaar is.

DUITSCHLAND.

— Men schrijft uit Keulen aan den *Courier de Franconie*: de inwoners onzer stad laten geene gelegenheid voorbijgaan, om hunne gehechtheid aan onzen waardigen Aartsbisschop te betuigen. Den 23 November, zijnde de Feestdag van den H. Clemens, hebben vele aanzienlijke ingezetenen zich vereenigd, om, ter eere des Prelaats, eene Hooge muzikmis te laten celebreren in de kerk der Minoristen; en, ofschoon aan deze plegtigheid, om ligt te bevatten redenen, geen algemeene bekendheid kon gegeven worden, was evenwel de toeloop groot, de belangstelling algemeen, en de stichting der talrijke menigte voorbeeldeloos.

— De *Independant* berigt uit Weenen van den 21. December, dat de zaak van het Oosten te Constantinopel thans geheel geregeld, en het verdrag, gesloten tusschen Mehemet-Ali en den Commodore Napier door de Porte bekrachtigd is: Mehemet-Ali heeft het Paschalik van Egypte in erfelijk bezit ontvangen.

— Drie Duitse Bisschoppen: van Wurtzburg, Limburg en Hildesheim zijn in den loop van 1841 overleden.

— Men schrijft uit Warschau, den 20 December. — 120 duizend man met 420 vuurmonden zullen in Polen op den linkerover van den Vistul nog voor den 1. Mei vereenigd zijn. De winterwegen maken de met spoed bewerkstelligde proviandering der magazijnen zeer gemakkelijk. De Generaals Kreutz, Baron Rudinger, Prins Skohocski en Kajzarof zullen de verschillende arméekorpsen onder hun commando hebben.

— In Rusland zijn 37 duizend, 61honderd postpaarden in dienst, die zamen 2 miljoen, 227 duizend, 320 zilveren roebels kosten.

— De te Rome gevestigde Muzijk-Akadmie der H. Cecilia heeft tot honoraire leden benoemd H. Maj. de Koningin Victoria van Groot-Brittanje, alsmede Haren Doorluchtigen Gemaal Prins Albert van Saxe-Coburg.

— De Algemeene Gazette van Augsburg meldt dat Z. Heilgheid op Kersdag in Sint Pieter heeft gecelebreerd, waarbij ook tegenwoordig was, onder anderen, de oud-regentes van Spanje Marie-

Christine, de Koningin-Douariere van Sardinië, de Hertoginne van Cambridge, met hare dochter, de Princes Augusta, Don Miguel van Portugal, en de Groothertog opvolger van Mecklenburg-Schwerin. — Marie-Christine was juist 's avonds te voren aangekomen, in de kerk is haar door den Afgezaak van Frankrijk de vorstelijke hulde betoond.

ENGELAND.

Berigten uit Constantinopel van den 18. December houden, dat Mehemet-Ali zich volkomen heeft onderworpen, en de gunstige beschikking der mogendheden voor zich nederig heeft ingeroepen. — Beter hard geblazen dan een mond gebrand!

— Sommigen, die zich wel onderrigt voordoen, meenen, dat België, in geval van oorlog, partij tegen Frankrijk nemen zal, en op dezen oogenblik reeds druk in vriendschappelijke onderhandeling staan zou met het kabinet van Berlijn, waartoe de tegenwoordige Minister van Buitenzlandsche Zaken dan ook veel zou hebben bijgedragen, tijdens en ter gelegenheid van zijne buitengewone zending bij de Bondsvergadering.

— Naar men wil, zou de doopplegtigheid der jonge Princes den 10 Februarij plaats hebben, als wanneer het huwelijk van Koningin Victoria met Prins Albert verjaart.

FRANKRIJK.

Den 15. dezer vangt de Procedure van Dames voor het Hof der Pairs aan.

— Z. K. H. Mons. de Hertog van Chartres is den 4. dezer door Doctor Bousquet ingeënt.

Uit Algiers schrijft men het volgende: op onzen laatsten togt in 't gebergte, vond een onzer jagers te paard een zak, bij eene tent, die geheel verlaten was, in een hoek liggen. Hij bekommert zich niet over den inhoud, maar werpt den buit achter 't zadel, om er mee weg te rijden; doch onder 't sjouwen met de zak bemerkte hij leven, en zie, er zat eene jonge vrouw van een valies met 10 a 12 duizend franken in. De onthutste Arabier, wiens eigendom hier zoodoende verloren ging, had vrouw en schat, bij de vlugt in de loop gelaten. De Dame werd terug gezonden, het geld onder de kameraden verdeeld.

— De Heer d'Olozaga, door de Koningin van Spanje benoemd, tot haren buitengewonen Gezant en gevolmagtigd Minister, heeft heden aan den Koning zijne geloofsbriefen, in bijzonderen gehoor, overhandigd, en is alzoo ook in die kwaliteit nu erkend. De Koningin en de verdere vorstelijke familie hebben den Minister mede ten gehoor gehad.

— Uit Pau schrijft men, dat de sinds eenigen tijd gestaakte herstellingen aan het kasteel van Hendrik den IV. weder ijverig hervat worden, aangezien men meent, dat de Koning in de maand Mei aanstaande daar eenige dagen met de Koningin en Mevrouw de Princes Adelaide zal gaan doorbrengen.

— De zoon van den oud-koning van Napels, Joachim Murat, is voor eenige dagen te Calais, uit Engeland aangekomen.

— Het huis van Jeanne d'Arc te Dourency wordt dit jaar wederom hersteld en in behoorlijke orde gehouden.

Ingezonden Stukken.

TERHEIJDEN, 5 Januarij, 1841.

Bechouwingen over het Lager Onderwijs.

(Vervolg van ons vorige Nummer.)

— Gelukkig heeft het meer verlichte en gemoedelijke deel der Protestanten helderder en gezonder begrippen over het onderwerpelijk vraagstuk. Deze misginnen ons de vrijheid onzer denkwijze niet; zij zien de kniusters, die ons knellen, en bieden ons de hand, om ze te helpen verbreken. Zij vallen de schande der onderdrukking; zij hooren de klaagtoonen der Katho-

lijken, en vreezen hun gemor. Zij erkennen hen voor grondwettige broeders, en streven naar eene broederlijke behandeling. Zij zijn het twisten morde over geschilpunten, duidelijk door de grondwet uitgewezen, en, met het oog op de grondwet, willen zij vrijheid en gelijkheid voor allen, en inzonderheid voor de andere helft van Nederlanders, wier langmoedigheid al te lang op den toets stond. — Maar sommige vrijzinnige Protestanten gaan ook verder; zij doorschouwen de bestaande leemten in ons onderwijs, gelijk deskundige vrecmdelingen dit doorschouwd hebben. Nederland boogt op zijne godsdienstigheid, zeggen zij, en ziedaar het godsdienstig onderwijs van zijne scholen verbanen! Want deze Protestanten houden met ons niet voor godsdienstig onderwijs het een of ander smaadwoord, tegen Pauzen, Monniken of Jesuiten uitgeworpen; neen; dit beteekent bij hen, even als bij ons, niets anders, dan personele wrevel eens zwartgalligen schoolmeesters, en heeft in hun oog geene andere strekking, dan het verwekken van wantrouwen en verbittering, even strijdig met den geest van het Protestantismus, als van het Katholicismus. Trouwens zulk eene zoutelooze spottelij is altoos noodlottig, en moet ook den protestantschen jongeling, door de uitheemsche en ongerijmde denkbeelden, welke hij wegens de Katholijken opvat, tot verbijstering en geestdrijverij voeren. Neen, eene zoo hartstogtelijke houding kan niet dan ten nadeele van alle godsdienst uitloopen; de kwalen, waaraan ons onderwijs laboreert, worden er niet mede verholpen, maar oneindig verergerd, en bovenal eene kwaal, waarover ook de nadenkende protestant klaagt, te weten het gebruik van verkeerde schoolboeken, waardoor ons onderwijs niet slechts door ons anti-Katholijk, maar door alle protestanten, die aan stellige geloofspunten hechten, anti-Christelijk genoemd wordt. Die Protestanten vreezen het rationalistisch ongodistendom, dat over Duitschland spookt, en bespeuren min of meer duidelijk de tint hiervan in onze schoolboeken; dat onbestemd Christendom, welk er in wordt voorgesteld, bevat hun niet, omdat onverschilligheid en ongeloof in deszelfs gevolg treden; zij willen zekere grondwaarheden, en die schoolwerken bieden ze al niet meer aan; zij willen stellige godsdienst, en vinden niets dan negatiën en twijfelingen. Ziedaar, waarom ook de Protestant over ons onderwijs huivert, en in hetzelfde een voortkruipenden kanker bespeurt, die alle positief stelsel zal doorknagen, bijaldien er geene spoedige genezing wordt aangebragt. — Indien dan de Protestant er zoo overdenkt, wat zal het gevoelen der Katholijken wezen, voor wier kinderen men niet slechts hunne godsdienst zwart maakt, maar verder ook de kracht dier heilige waarheden ontzenuwt, welke die kinderen, krachtens hun geloof, als ter zaligheid noodzakelijk, moeten weten en aannemen; ik zal bij voorbeeld eens opnoemen de *goddelijkheid van Christus*? Ja, de Protestant klaagt en klaagt met reden, maar de Katholijk klaagt met meer reden. Het Protestantismus toonde zich immer meer rekkelijk in het leerstellige, en stelde zelfs zijne geloofsartikelen steeds met schroomvalligheid; de Katholijk heeft zijne vaste, plegtiglijk bepaalde punten; geen haarbreed wijkt hij hiervan af, of hij houdt op, Katholijk te zijn; slechts in één punt moet de Katholijk onverdraagzaam wezen: — in de Waarheid; want de waarheid-zelve is uit haren aard onverdraagzaam. Den Protestant kan het nog eenigermate vleijen, dat de bestaande schoolonderwijzers uit zijne gezindheid zijn voortgesproten, dat de gebruikte schoolboeken uit Protestantsche pennen voortgevloeid zijn; hem komen de slagen meer van terzijde toe; maar de Katholijk wordt regtstreeks aangevallen door zijne bitterste vijanden; de stem des onderwijzers is een dolk, die den Katholijken kleinen regt naar het hart

steekt; het vergif, dat de schoolwerken aanbieden, is den Katholijk louter vergif, door de tong van den beslissenden scholarch in de jonge harten uitgestort.

Het oude onderwijsstelsel kan dan niet blijven; het is anti-Katholijk en anti-Christelijk. Maar nog niet genoeg, het is ook anti-maatschappelijk. » De godsdienst is de beschermster der wetten, en de hechte kolom der staten; zoo dikwijls het anker der godsdienst geroerd werd, zoo menigmaal dobberde het schip van staat, » zegt Strada. Dan deze waarheid is zoodanig erkend, en door de ondervinding dermate bevestigd, dat wij er hier niet verder op behoeven te drukken. — Maar, wat ziet men heden in onze maatschappij? Niet zekere neiging tot het neologismus? Niet een geest van wederstreving aan het gezag? En meent men, dat het onderwijs hiertoe niet aanmerkelijk zoude hebben bijgedragen? En wat zoude op den duur de slotsom worden? Algemeene verbroedering! hebben sommige Euthouasiasten van het bestaande stelsel gezegd; maar, voegt de gemoedelijke denker er bij, eene verbroedering ten koste van alle beginselen! Ja men zou elkander eindelijk ontmoeten, doch waar? Aan het graf van alle godsdiensten, aan het altaar van het Niet, in het Pandaemonium. Het is niet noodig hierbij te voegen, dat hiermede alle maatschappelijke banden zouden verbroken liggen, dat alle wetten en verbintenissen, daar zij hare kracht alleen aan de godsdienst ontleenen, van zelf zouden vernietigd zijn, en dat wij wezen zouden, wat sommige volken van Europa reeds geworden zijn, — een jammerlijke warklomp. Men moge hier tegen invoeren, dat van dat alles bij ons de sporen toch nog zoo duidelijk niet zijn. Wij antwoorden, dat koele volken meer tijds behoeven, om door het vuur der hartstogten in vlam te geraken. Wij treden op den weg, waar anderen hun verderf reeds gevonden hebben. Dezelfde oorzaken moeten wel eindelijk dezelfde gevolgen na zich slepen.

Driedubbel belangrijk is dus de godsdienstige opvoeding, maar echter kan geen godsdienstig onderwijs gegeven worden op gemengde scholen. Men kan in zijne godsdienst niet vrij zijn, wanneer men gedwongen wordt tot het aanhooren der godsdienstleering van anders denkenden. Geen onderwijzer kan in onzen grondwettigen staat of Katholijk of Protestantsch dogmatiseren, of hij hindert niet slechts het geweten, maar stoort ook de vrijheid van den scholier, die de voorgestelde leerstellingen niet aanneemt. En, wanneer de onderwijzer nu een middenweg zoude willen kiezen, en eene zoogenaamde verdraagzaamheid prediken, zoude het met de godsdienstige opvoeding nog veel slimmer loopen: immers tusschen verschillende of tegenstrijdige leerstelsels is geene vereeniging, geen vrede denkbaar; die stelsels blijven bij eene gezonde uitlegkunde, even als twee evenwijdige lijnen, altijd even verre van elkander verwijderd. Kweekelingen, die aan zulk onderwijs het oor zouden blijven leenen, zouden zachtens den slaap der onverschilligheid insluimeren, en bij het ontwaken bevinden, dat zij — Godverzakkers zijn. Nog eens dan, het bestaande onderwijsstelsel mag niet in stand blijven.

Maar wat moet dan gebeuren? Men zie hier in het kort onze gedachten.

Dat het gouvernement zijne scholen hebbe, maar gebiede, en op de nakoming van dit gebod strengelijk wake, 1° dat gedurende den schooltijd geen boek hoegenaamd gebruikt worde, dat over godsdienst handelt; 2° dat de onderwijzer gedurende de schooluren over geene godsdienst spreke. Het is vooreerst niet moeilijk, noch ondoelmatig, werkjes over nuttige en aangename onderwerpen in te rigten, zonder dat de godsdienst zich er inmonge; de kinderen behooren toch ook ongewijde kundigheden op te doen. Ten andere zien wij hierin geen bezwaar, maar veelteer eene verligting voor den onderwij-

zer. Hij wint hierdoor tijd om de zijnen met het wetenschappelijke bezig te houden; en hieruit vloeit meer nut voor den leerling, en gemak voor den meester. Overigens belette dezen niets, om, buiten schooltijd, voor de kinderen zijner geloofsgenooten te catechuseren. Dit zoude hem zelfs aanspraak kunnen geven op een hooger salaris, en dus zijn bestaan verruimen.

Dat het aan iedere gezindheid vrij sta, scholen op eigen kosten op te rigten, en daarin onderwijzers hunner keuze te plaatsen. Maar dat dit volkomen vrijsta; alle belemmering ware hier wederom hinderlijk, en zoude geheel de vrijheid hersenschimmig kunnen maken. — Deze vergunning is noodzakelijk, want, om maar iets te noemen: stel eens het geval (en dit is vooralsnog in vele gemeenten eene waarheid) dat de gouvernementsonderwijzer eener plaats, waar vele Katholijke kinderen woonachtig zijn, Protestant is, hoe zullen dan anderzins die Katholijke kinderen behoorlijk in hunne godsdienst onderwezen worden? — Doch men late de zorg dezer bijzondere scholen en der onderwijzers aan het hooge geestelijke bestuur van het respectieve kerkgenootschap. Alzoo zullen kuiperijen en minachting van den onderwijzerstand, die soms uit te groote vermenigvuldiging der scholen zouden kunnen geboren worden, door het gezag der kerkvoogden worden geweerd. En ja, het onderwijs zelf zal er bij winnen. Immers de landsonderwijzer is geschikt en ijverig, of hij is dit niet. In het eerste geval zal hij zijne oefening en toewijding meer en meer doorzetten, teneinde, of de privaatschool te weren, — en dat zal hij in kleine gemeenten kunnen, — of om de bijzondere school onder de zijne te houden. Ontbreekt den landsonderwijzer geschiktheid of ijver voor zijne school, dan zal ter verhelping dezer gebreken niets krachtadiger bijdragen, dan het daarstellen eener privaatschool naast de zijne. In alle gevallen moet bij concurrentie de najver in hooge mate opgewekt, en alzoo het onderwijs in de zelfde mate bevorderd worden. Dit zit in den aard der zake, en is duidelijk door de ondervinding. Wij kennen onderscheidene gemeenten, waar men zich jaren lang in velerlei opzigt over de onderwijzers heeft te beklagen gehad; waar de mingevoede hunne kinderen in volslagen onwetendheid moeten laten opgroeijen, en meer gegoeden de dure penningen offeren, om hunne kinderen te laten uitwonen. Zulk een inconvenient zal weldra verdwijnen; want het spreekt van zelf, dat op dergelijke gemeenten de voordeeligste kans voor den privaatschool open staat. — En zoude men zelfs in dit stelsel niet een punt van spaarzaamheid kunnen vinden? Iets, wat ons, tegenwoordig, zoo wonder zoude te stude komen! Zoude het Gouvernement ten minste op den duur niet eenige scholen kunnen sluiten; eenige onderwijzersposten afschaffen? En zou vervolgens het getal der schoolopzieners geene vermindering kunnen ondergaan? — Welk eene bezuiniging zoude dit niet te weeg brengen? Eene bezuiniging, die, in vele andere takken vruchteloos gezocht, hier zich van zelve zoude aanbieden. En men zegge niet, dat dit ten nadeele van den een of anderen zou kunnen uitloopen. Het algemeen welzijn laat zich niet ondergeschikt maken aan het individueel belang. — Hoeveel lieden zullen daarentegen een eervol bestaan vinden op de privaatscholen?

Maar één iets is nog overig, wat men met eenigen schijn van billijkheid tegen ons gevoelen heeft doen gelden. Partijzucht en Godsdienstaat, zegt men, zullen er door bevorderd worden. En dit schijnt ook wel zoo, bij eene oppervlakkige beschouwing. Maar, zoo wij wat dieper doorklikken, dan vinden wij deze vrees niet zoo zeer gegrond. Ik wil dan eens onderstellen, dat in eene gemeente van gemengde gezindheid eene Katholijke en Protestantsche school bestaan, in welke de Godsdienst wordt

onderwezen. Wat zal hieruit volgen? Vooreerst, dat de kinderen van verschillende gezindte minder met elkander verkeeren. Maar is dit een kwaad? Zeker is het al dadelijk meer overeenkomstig met den geest van het Katholicismus; En is het een kwaad voor de Protestanten, wien het Geloof ter harte gaat? Mochten die Protestanten niet vreezen, dat hunne kleinen door Katholieke gesprekken in verwarring en bedwelmung zullen geraken, die Protestanten, die de Katholieke geschriften zoo verre van hunne kinderen weren? — Maar door het onderwijs, dat zij ontvangen, zal fanatisme geboren worden? — En wie zijn het, die dit tegenwerpen? Protestanten, namelijk zij, die zoo zeer op Godsdienstige verdraagzaamheid, op broederlijke eenstemmigheid, op Christelijke liefde roemen! Hebt gij den ganschen omvang uwer tegenwerping wel ingezien, mijne Heeren? Ziet gij niet, dat gij uw eigen geloof mede aanrandt? Want die godsdiensthaat zoude dan uit het onderwijs zelf der godsdienst moeten ontstaan; maar als nu geloof louter liefde ademt, dan zult gij geen haat verwekken. En ons geloof is u bekend, het schittert op den kandelaaër der Kerk; onze godsdienst leeraart de volmaakte Christelijke liefde; zij veroordeelt haat en afkeer; zij leert, niemand om zijne beginselen te doemen, maar voor allen te bidden. Zij stelt alle menschen, ook de Protestanten voor, als onze naasten, als broeders, als kinderen van denzelfden Vader; zij veroordeelt niemand, zelfs hem niet, die in de dwaling sterft; alleen de dwaling-zelve mag zij niet goed keuren, maar zij wreekt zich over de dwaling door de wapenen der overtuiging en des gebeds. Bijaldien zulk eene godsdienst den jongen harten wordt ingeprent, en zij zullen onzer zijds zoo ingeprent worden; — hiervoor waarborgt de bekende gemoedelijkheid onzer Kerkvoogden — kan er dan gevaar in dit onderwijs steken? En zoo gij dan uwe godsdienst, die gij zoo bij uitstek verdraagzaam noemt, ook geheel dus doet onderwijzen, iets, waaraan wij niet willen twifelen, zal dan de burgerlijke eendragt hinder lijden? Neen, niet de godsdienstige mensch wordt de onderdrukker zijns medebroeders; maar de gewetenlooze, wien de godsdienst ten spel is. Niet hij, die uit beginsel van dweepzucht is verwijderd, maar hij, die in het vernederen en versmaden van andere godsdienstbegrippen zijne godsdienst stelt, zal dweeperij voortteellen. Niet degene, die om des gewetenswille zijnen andersdenkenden broeder mint maar degene die hem haat en scheldt, omdat hij anders denkt, zal twist en tweedragt zaaijen. Men zorge dan van weerszijde voor onderwijzers, die de Christelijke liefde tot leus voeren, en de maatschappelijke vrede zal niet gestoord worden. De leerlingen zullen niet slechts het oor leenen aan de woorden hunner meesters, maar ook hun oog vestigen op derzelven voorbeeld, en dit voorbeeld tot rigtsnoer nemen.

Alzoo zal de Nederlandsche-Maatschappij een fraai godsdienstig tooneel kunnen opleveren. Men zal naar verschillende scholen gaan, even als men naar verschillende kerken gaat, maar het-gene men aldaar opdoet, zal men slechts tot eigen zielenvoedsel aanwenden, door het inwendiglijk te overwegen; men zal zal er geen wapen van maken, om den andersdenkenden er mede te wonden; in één woord, de godsdienst zal in stille beoefening, niet in geruchtmakende haarkloverij bestaan. — Maar zoo onverhoopt en de Katholiek en de gemoedelijke Protestant, en alle vrienden der grondwet, in hunne billijke verwachting eens werden te leur gesteld — dan wij verwachten dit geenszins, wij durven het zelfs niet vreezen — maar toch, indien zij allen eens werden te leur gesteld, wat zouden het gevolg wezen? Hunne klagen zoude zeker veel harder beginnen te klinken. Het huisselijke ge-

mor, dat zoude verwekt worden, [zou in openbare kreten losbarsten; afschuw en verontwaardiging zouden neerstorten op zekere partij, wier hatelijk vooroordeel het leederste punt der constitutie krachteloos zoude gemaakt hebben. Want, zoo lang Vrijheid van Godsdienst in onze Grondwet met gulden letteren zal priken, zal hij, die den regten zin dezer woorden vat, in die zelfde gulden letteren ook Vrijheid van Onderwijs lezen; daar hetgeen betoog behoeft, dat deze beide vrijheden tweelingzusters en onafscheidbare gezellinnen zijn. — En wat thans in een eerbiedig adres verzocht is, zoude dan, wij twifelen er niet aan, worden aangedrongen door petitiën van twee derde der bevolking ondertekend, teneinde den volkswil in dezelfs geheele kracht te openbaren. Dat wij wenschen vuriglijk, dat eene kalme natie hare toevlugt niet zal behoeven te nemen [tot een middel, dat, hoe grondwettig ook, altoos geraasmakende zal zijn, en hier en daar verbittering zal te weeg brengen; wij hopen met grond, dat de meeste invloedhebbende mannen zullen begrijpen, dat wij onder eene Grondwet leven, welke men nog onlangs ten aanhoore der natie naar geest en letter zoo plegtig heeft bezworen. Die eed zij allen heilig: die grondwet leve naar geest en letter! Dezelve zij eene waarheid! WILLEM II. wil het zoo; dit bewijzen Hoogstdezelfs daden. Hij begrijpt dat zijn Koningschap daarop berust. Dat ieder onderdaan des Konings begripe, dat ook zijn burgerlijke leefregel de Grondwet is; dat hij niets mag doen of willen buiten de Grondwet. En zoo begeeren wij niets nadrukkelijker, dan dat binnen kort alle geschrijf zal mogen ophouden nopens het lager onderwijs, door de algeheele vrijmaking er van!

Onder de Advertenties van het Handelsblad, 9. Januarij, leest men:

DE GEREFORMEERDE PREDICANTEN. worden ten ernstige aangemaand, hunne Plichten van het HUISBEZOEK getrouwelijk waar te nemen, daar het trouw waarnemen van die Plichten een der voornaamste middelen is, om de Gereformeerde Kerk voor een groot verlies van Ledematen te behouden. WAAKT EN BIDT. (524/0)

ADVERTENTIEN.

* In een PENSIONAAT wordt gevraagd een Roomsche Catholiek Persoon, bekwaam om Les te geven op PIANO, VIOL en FLUIT. Mij, die tevens durft op te treden voor het TEEKENEN, het ENGELSCH of FRANSCH, moge op een dubbel Salaris rekenen.

Adres met franco brieven onder Letter N, aan het Bureau van den Noord-Brabander.

* Van de Pers gekomen te Turnhout, bij GLENISSON en VAN GE-NECHTEN, en alom verzonden:

DE ZIEL BESCHOUWENDE DE GROOTHEDEN VAN GOD, door den Eerwaarden Heer BAUDRAND, uit het fransch vertaald door eenen Kloosterling der Latrappen met geestelijke goedkeuring, een Boekdeel in 18° met fijne gestecndrukte Titelplaat.

prijs 50 cents.

* Aan een Heer of een huishouden zonder kinderen worden te huur (gepresenteerd twee groote BENEDEN KAMERS BEHANGEN en GESTUKADOORD, MET ALCOOF, en SCHOORSTEEN en PLANKEN VLOER.

te bevragen bij den Drukker dezes.

Brieven franco.

Verkoopning

Van een uitmuntende verzameling BOEKEN, PLATEN, MUZIEK, SCHILDERIEN, RARITETTEN en ander, met eene zeer schoone Collectie van Antieke en Moderne SCHILDERIEN geschilderd op Doek en Paneel, hetwelk verkocht zal worden door VAN GULICK en HERMANS Boekhandelaars te Breda, in de gewone Verkoopzaal op de Veemarkt, den 19 Januarij 1841. De Catalogus is op franco aanvraag gratis te bekomen.

Openbare Verkoop

VAN HET
SCHOONE GOED
MARIENDAAL,

gelegen omtrent vijf minuten van de Vaart van Maastricht naar 's Bosch, in de Gemeente Beek, Kanton Brée, Provincie Limburg (België.)

Op Maandag, den 25 Januarij 1841, des namiddags ten twee ure ten herberge van FASOL, te Brée, zal door het ministerie van den Notaris Fr. LEROY te Brée, overgegaan worden tot den Openbaren en definitiven Verkoop van het Schoone Goed genaamd MARIENDAAL, omringd met water, gelegen te Beek, en bestaande in HEEREN-HUIS, KAPEL met groot OORWERK, PACHTHOEVEN, GRAANZAAG en OLIEMOLEN met andere Toebehooren, TUINEN, WEIDERE, AKKERLAND en BOSCH, houdende te zamen aan maat, ongeveer VEERTIG NEDERLANDSCHE BUNDERS.

Dit GOED van een jaarlijksch inkomen van omtrent de 950 Gl. Nederlandsch, doorsneden van de Rivier de AA, nooit uitdrogende noch bevrozende, en die alle MOLENS in werking stelt, is door den mooijen Waterlooop en ligging tot oprigting van alle andere Fabrieken en Usinen geschikt.

Deze GOEDEREN zullen eerst in Deelen en voorts in Massa worden veigesteld.

Zich aan genoemden Notaris LEROY te melden om de Goederen te bezichtigen, en alle inlichtingen te bekomen, met vrachtwijze brieven.

DOUAY FELS AINR, te 's Hertogenbosch, heeft de eer te berigten, dat bij hem gevestigd is, het Depot generaal, voor het Koninkrijk der Nederlanden, van de zoo beroemde SCHEERRIEMEN van A. GOLDSCHMIDT EN COMP. te Berlijn en Staatsburg, alwaar de hier ondergenoemde Heeren Depothouders dier SCHEERRIEMEN, verzocht worden, tot bekoming derzelven, zich aan te melden, als:

te Amsterdam, de Heer A. Roos, Kalversstraat.
's Hage „ „ J. Burgin-Viamingstra, 132
Rotterdam, „ „ Linden Boterstraat.
Utrecht, „ „ van Rossum, Munsterk.h.
Groningen, „ „ A. D. Brandon.
Aruhem, „ „ S. L. Jacobs.
Haarlem, „ „ J. Larson, Houtstraat.
Breda, „ „ A. Loonen.
Leeuwarden, „ „ J. Krak, IJzerkooper.
Leyden, „ „ J. Hoeftke, Instrumentmaker der Hoogeschool.
Zwolle, „ „ De Haas, Messemaker
Middelburg, „ Heeren gebroeders Abrahams Boekverkoopers.

Aan het Generaal Depot zijn ook tevens deze SCHEERRIEMEN voor particulieren verkrijgbaar gesteld, mits de aanvragen franco.

De prijzen naar de grootte en breedte berekend, met Houtschroef f 2. - 3. - en 4. - met IJzerenschroef f 4. - en 6. 07 hout met laadje voor berging der messen f 5. - voor pennemessen f 8. - 80.

's Bosch den 8 Januarij 1841.

* On demande un secondant du culte Catholique Romaine, outre le logement, l'appointement annuel sera de f150.

Adres par des lettres affranchies sous l'initiale M au bureau du Nord-Brabander.

BUITENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

De Belgische fondsen waren den 9. Januarij, de 2½ pCt niet gen., de 5 pCt. 96½, de 4 pCt. 89 de 3 pCt. 69½, de Ardoins 21½.

BINNENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

Beurs van Amsterdam.

Heden, Zaterdag 9 Januarij 4½ Ure.

W. S. 2½ pCt 50½, 3. Dito 5 pCt 97½, 4. 17½. Kansbilj. 22½. Synd. 4½ pCt. 86½, 4. Handelm. 159, 8½, 1. O. I. 5 pCt. 94½, Ardoins 85 p. st. 22½, 17. Dito Coupons 18.

Ter Drukkerij van D. A. E. DE ROUY, 's BOSCH